



İSTANBUL
SERBEST MUHASEBECİ
MALİ MÜŞAVİRLER ODASI

PAYIN MİRAS YOLUYLA İNTİKALİ: TÜRK TİCARET KANUNU VE YARGI KARARLARI ÇERÇEVESİNDE İNCELEME

İSMMMO TÜRK TİCARET MEVZUATI KOMİTESİ TARAFINDAN HAZIRLANMIŞTIR.

TEMMUZ, 2025



Değerli Meslektaşlarımız,

Günümüz iş dünyasında sermaye şirketlerinin yalnızca ekonomik faaliyetlerin yürütücüsü değil, aynı zamanda toplumsal ve hukuki bağlamda bireylerin yaşamlarına doğrudan etki eden yapılar haline geldiği gerçeği, hukuki düzenlemelerin sürekli olarak yeniden değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Özellikle şirket ortaklık yapılarının ölüm sonrası nasıl şekilleneceği sorusu, hem ticari süreklilik hem de bireylerin mülkiyet hakkı açısından karmaşık ve hassas bir konu başlığı olarak öne çıkmaktadır.

Bu bağlamda hazırlanan çalışma, şirketler hukuku ile miras hukuku kesişiminde yer alan “payın miras yoluyla intikali” konusunu, yalnızca normatif düzeyde değil; noterlik işlemlerinden mahkeme kararlarına, aile şirketi pratiklerinden yönetim belgelerine kadar uzanan geniş bir yelpazede ele alan bütüncül bir perspektifle ortaya koymaktadır. Bu yönüyle çalışma danışmanlık süreçlerinde meslektaşlarımız için yol gösterici bir kaynak olmayı hedeflemektedir.

Çalışmanın ortaya çıkmasında, başta İSMMMO Türk Ticaret Mevzuatı Komite Başkanımız **Hilal GEREM** olmak üzere, emeği geçen tüm komite üyelerimize ve süreç boyunca desteklerini esirgemeyen İSMMMO Türk Ticaret Mevzuatı Komitemizden Sorumlu Yönetim Kurulu Üyemiz ve Oda Saymanımız **Yalçın SÜTÜTEMİZ**'e en içten teşekkürlerimizi sunar; çalışmanın meslek camiamıza faydalı olmasını dileriz.

Erol DEMİREL
İSMMMO Başkanı



ÖNSÖZ

Modern hukuk sistemlerinde ekonomik yapılanmanın temel direklerinden biri olan sermaye şirketlerinin pay yapılarının miras hukuku ile kesiştiği alan; yalnızca özel hukuk disiplini içerisinde değil, aynı zamanda şirketler hukuku, medeni hukuk, noterlik hukuku ve vergi hukuku bakımından da çok boyutlu bir inceleme alanı sunmaktadır. Modern hukukun sistematik örgüsü içinde, pay sahipliği kavramının ölüme bağlı tasarruflarla nasıl etkilendiği, bu çalışmanın temel problemiğini oluşturmaktadır.

Çalışmanın odağında, Türk Ticaret Kanunu çerçevesinde anonim ve limited şirketlerde payların miras yoluyla intikaline ilişkin hukuki rejimin kavramsal, normatif ve pratik sınırlarının belirlenmesi yer almaktadır. Özellikle limited şirketlerde ortaklık payının devri sürecinde karşılaşılan ret kararları, ortaklar kurulu inisiyatifi, sözleşmesel sınırlandırmalar ve yargı denetimi; anonim şirketlerde ise pay türüne bağlı olarak değişen işlem prosedürleri ve şirketin pasif direnç uygulamaları, çalışmanın alt başlıkları arasında sistematik biçimde ele alınmıştır.

Çalışma, yalnızca bir mevzuat açıklaması değil; aynı zamanda normatif hükümler ile uygulama pratikleri arasındaki örtüşme ve ayrışma noktalarını, karşılaştırmalı olarak değerlendirmeye çalışan derinlikli bir analiz bütünüdür. Bu kapsamda, yasal düzenlemeler ile fiilî uygulama arasındaki uyumsuzluk alanları, yargı kararları ve noter belgeleri üzerinden somut örneklerle açıklanmıştır.

Öte yandan, yalnızca pozitif hukuk kurallarıyla sınırlı kalmayıp, **şirketlerin kurumsal sürekliliği, yönetsel istikrarı ve nesiller arası geçiş süreçlerinin hukuken düzenlenmesi bağlamında «aile anayasası» ve «iç yönetmelik» gibi yumuşak hukuk araçlarının işlevselliğini** de kapsamlı şekilde tartışmaktadır.

Bu sayede, hukuki düzenlemenin ötesinde, yönetim kültürünün inşasında normatif olmayan belgelerin nasıl stratejik bir rol üstlendiği de ortaya konulmaktadır. Böylece, çalışmanın bakış açısı yalnızca bir “pay devri hukuku” ile sınırlı kalmayıp, bir bütün olarak sermaye şirketlerinde yönetsel devamlılığın miras hukuku vasıtasıyla nasıl etkilendiği üzerine odaklanmaktadır.

Bu çalışma, çok boyutlu meseleye hem Türk Ticaret Kanunu’nun pozitif normları hem de uygulamadaki noterlik işlemleri, mahkeme içtihatları ve aile şirketi örnekleri üzerinden bütünsel bir yaklaşım geliştirmeyi amaçlamakta olup, çalışmanın hazırlanmasında hem akademik üretkenliğin hem de pratikteki çözüm odaklı yaklaşımların harmanlanması hedeflenmiştir.



Bu vesileyle, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi Başkanı Sayın Abdullah YAMAN'a, katıldığım sempozyumlarda paylaştığı kıymetli görüşleri ve bireysel temaslarda sorularımıza gösterdiği müstesna ilgi ve nezaket dolayısıyla saygı ve teşekkürlerimi arz ederim.

Bu çalışmanın hayata geçmesine imkân tanıyan İstanbul Mali Müşavirler Odası Başkanı Sayın Erol DEMİREL'e, Oda Yönetim Kurulu'na ve Komitemizden sorumlu olan Yönetim Kurulu Üyemiz ve Saymanımız Sayın Yalçın SÜTÜTEMİZ' e verdikleri desteklerden ötürü teşekkür eder, çalışmanın geliştirilme sürecinde bilgi ve birikimlerini paylaşarak hem teorik zenginlik hem de uygulama bütünlüğü açısından katkı sunan **Türk Ticaret Mevzuatı Komitesi**'nin kıymetli üyelerine ayrı bir teşekkürü borç bilirim.

Komitemizde birlikte çalışmaktan büyük memnuniyet duyduğum ekip arkadaşlarım:

Bayram DEMİR	Başkan Yardımcısı
Tülay KARAMAN	Sekreter
Arzu ÖZDAĞ	Üye
Ezine DEĞİRMENCİ	Üye
Gamze ÖZSOY	Üye
Gürkan SOLAK	Üye
Kubilay DOĞAN	Üye
Levent YILMAZCAN	Üye
Muammer ÇELİKKAYA	Üye
Türkan SOLMAZ	Üye

Son olarak, bu çalışmanın meslek camiamıza fayda sağlamasını temenni ederim.

Hilal GEREM

Türk Ticaret Mevzuatı Komite Başkanı



GİRİŞ

Sermaye şirketleri, modern ekonomik yapının vazgeçilmez bir bileşeni olarak gerek ulusal gerekse küresel düzeyde ticari faaliyetlerin kurumsallaşmasında ve sürdürülebilirliğinde merkezi bir rol üstlenmektedir. Özellikle paylara bölünmüş sermaye yapısı ve pay sahipliği rejimi, bu şirket türlerinin temelini oluşturmakta; ortaklık ilişkilerinin tanımı, devri ve sona erdirilmesine ilişkin hukuki çerçevenin netleşmesi hem şirketlerin kurumsal istikrarı hem de yatırım güvenliği açısından kritik bir önem taşımaktadır. Bu bağlamda, **payın miras yoluyla intikali**, yalnızca bir mülkiyet aktarımı meselesi olarak değil; aynı zamanda şirketin ortaklık yapısının yeniden inşası, karar alma süreçlerinin dönüşümü ve yönetsel sürekliliğinin sağlanması açısından çok boyutlu bir hukukî olgudur.

Türk Ticaret Kanunu, sermaye şirketlerinde pay sahipliğinin kazanımı, devri ve ortaklık sıfatının sona ermesi gibi durumları ayrıntılı biçimde düzenlemiş olsa da, miras yoluyla pay geçişine dair normatif yapı; uygulamada sıklıkla, şirket sözleşmesi hükümleri, noter ve sicil işlemleri, ortaklar kurulunun takdiri ve yargı kararları ile şekillenmektedir. Özellikle limited şirketlerde ortaklık payının mirasçılara devrinin, ortaklar kurulu onayına bağlanması (TTK m. 595) ya da esas sözleşme ile tamamen sınırlandırılabilmesi, mirasçıların mülkiyet hakkı ile şirketin şahsi yapısının korunması arasında hukukî bir gerilim yaratmaktadır. Anonim şirketlerde ise pay devrinin genellikle serbest olması, mirasçılar açısından daha esnek bir süreç sunsa da, payın niteliği (hamiline veya nama yazılı) ve esas sözleşme kısıtlamaları, uygulamada sorunlara neden olabilmektedir.

Bu çalışmanın amacı, sermaye şirketlerinde payın miras yoluyla intikaline ilişkin hukuki süreci sistematik olarak analiz etmek; mevzuatın öngördüğü düzenlemelerin, şirket sözleşmeleri ve uygulama pratikleriyle nasıl kesiştiğini ortaya koymak ve bu bağlamda karşılaşılan sorunlara hem doktrinsel hem de uygulamaya dönük çözüm önerileri sunmaktır. Özellikle anonim ve limited şirketler bakımından farklılık gösteren yasal çerçeve; red kararlarının geçerliliği, mirasçıların ortaklık hakkının kazanılma koşulları, noter ve ticaret sicili işlemlerinin işleyişi gibi yönleriyle karşılaştırmalı olarak değerlendirilecektir.

Çalışmanın önemli bir kısmı, **uygulama örnekleri ve yargı kararları üzerinden analizlere** ayrılmıştır. Bu bölümde, şirketlerin red kararlarına karşı açılan davalar, mahkeme içtihatlarının gerekçeleri ve bu içtihatların TTK sistematiği içindeki yeri detaylı biçimde ele alınacaktır. Bunun yanı sıra, aile şirketlerinin kurumsal istikrarını sağlamak amacıyla son yıllarda yaygınlaşan **“aile anayasası”** ve **“iç yönetmelik”** gibi düzenlemelerin, miras



geçiş bağlamındaki işlevselliği de inceleme konusudur. Özellikle ortaklık yapısının nesiller arası devrinde ortaya çıkan yönetsel çatışmaların önlenmesinde bu belgelerin önleyici etkisi, hem hukuki hem yönetsel bakış açısıyla değerlendirilecektir.

Araştırmanın bir diğer amacı, **noterlik uygulamaları ve belgeler** üzerinden, sürecin teknik işleyişini pratik düzlemde ortaya koymaktır. Veraset ilamı/Mirasçılık belgesi, pay devri sözleşmesi ve tescil yazısı gibi belgelerin düzenlenmesi ve geçerliliği, sürecin tamamlayıcı unsurları olarak çalışmada özel olarak ele alınmıştır.

Bu çalışma, hem hukuki dogmatığı hem de yargı ve idare uygulamalarını temel alarak çokyönlü bir analiz sunmayı amaçlamakta; mali müşavirler, akademisyenler, hukukçular, noterler ve aile şirketi yöneticileri başta olmak üzere geniş bir uygulayıcı kitlesine hitap etmektedir. Nihai olarak bu çalışmanın, sermaye şirketlerinde miras yoluyla pay devrinin hukuki sınırlarının belirlenmesine, uygulamadaki sorunların tespitine ve çözümüne katkı sağlaması hedeflenmektedir.

1. SERMAYE ŞİRKETLERİNDE PAY VE PAY SAHİPLİĞİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ

Sermaye şirketleri, hukuki yapı itibarıyla sermayeye dayalı kolektif organizasyonlardır. Bu şirketlerde ortaklar arasında şahsi unsurdan ziyade, şirkete konulan sermaye ve bu sermayeye bağlı olarak doğan hak ve borçlar belirleyicidir. Dolayısıyla sermaye şirketlerinde ortaklık ilişkisi, esas itibarıyla sermaye payı üzerinden kurulmakta olup, “pay” kavramı şirketin yapısal temel taşı oluşturmaktadır. Türk Ticaret Kanunu (TTK) çerçevesinde anonim ve limited şirketlerde pay kavramı, farklı teknik ve hukuki özellikler arz etmekle birlikte, her iki şirket türü açısından da pay sahipliği, ortaklığın kazanılması ve şirket içi hakların belirlenmesi bakımından merkezi bir öneme sahiptir.

Pay, hukuken çift yönlü bir niteliğe sahiptir: Bir yandan şirketin esas sermayesinin belli bir kısmını temsil eden ve ekonomik değeri olan bir unsur olarak **malvarlığı hakkı** niteliğindedir; diğer yandan, pay sahiplerine şirketin yönetim organlarına katılma, oy kullanma, bilgi alma gibi **yönetsel haklar** tanıyan kurumsal bir statüdür. Bu nedenle pay sahipliği, salt bir ekonomik katılımı değil, aynı zamanda şirketin irade oluşumuna dâhil olmayı sağlayan kurumsal bir ortaklık vasfını da içerir (Pehlivanoğlu, 2023).

Anonim şirketlerde pay, itibari değeri belirlenmiş sermaye unsurudur ve TTK m. 329 vd. çerçevesinde en az 250.000,00.-TL'lik bir sermaye ile kurulmuş şirketlerde bu sermaye, belirli sayıda paya bölünerek yapılandırılır. Her bir pay, sahibine şirketten doğan belirli



hakları sağlar. Pay senetleri, hamiline ya da nama yazılı olabilir ve senede bağlanmamış paylar da hukuken geçerlidir (TTK m. 484–487). Hamiline yazılı payların devri, zilyetliğin geçirilmesiyle; nama yazılı payların devri ise yazılı bir devir sözleşmesi ve şirket kayıtlarına işlenmesi suretiyle gerçekleşir. Pay sahipliği, anonim şirkette esas itibarıyla **sermaye katılımına** dayandığından, şahsi nitelik taşıyan ilişkiler daha sınırlı düzeydedir.

Limited şirketlerde ise ortaklık yapısı, sermaye payı üzerinden şekillenmekle birlikte, ortaklar arasında daha güçlü bir şahsi bağ mevcuttur. TTK m. 573-644 arasında düzenlenen limited şirketlerde pay devri, noter onaylı sözleşme ve ticaret siciline tescil gibi şekil şartlarına tabidir (TTK m. 595). Bu yönüyle limited şirketlerde pay devri, anonim şirketlere kıyasla daha sıkı koşullara bağlanmış olup şirketin kapalı yapısının korunması hedeflenmiştir. Pay sahipliği limited şirketlerde de yönetsel ve mali hakları doğurur, ancak ortakların kişisel nitelikleri ve aralarındaki güven ilişkisi daha belirgin bir önem taşır.

Her iki şirket türünde de pay sahiplerinin hakları doktrinde genellikle üç grupta toplanır: **(1)** mali haklar (kâr payı, tasfiye payı, rüçhan hakkı gibi), **(2)** yönetsel haklar (genel kurula katılma, oy kullanma, yönetim kurulu seçimine katılma vb.), **(3)** azınlık hakları (özel denetçi atanması talebi, genel kurulun toplantıya çağırılması vb.). Bu hakların kapsamı ve kullanılma biçimi, esas sözleşme düzenlemeleri ve kanuni hükümler ile şekillenmektedir (Ay Kaplan, 2023).

Pay sahipliği, sadece pasif bir yatırım statüsü olmayıp, aktif bir kurumsal katılımı da içermektedir. Bu bağlamda şirketin karar alma süreçlerine katılım, şirketin yönetsel istikrarı ve ortaklar arası denge açısından da önem arz eder. Özellikle sermaye artırım, şirketin devri, tür değişikliği ve tasfiye gibi yapısal kararlar bakımından pay sahiplerinin iradesi belirleyici rol oynar. Ayrıca TTK, azınlık pay sahiplerini korumaya yönelik olarak çeşitli düzenlemeler getirmiştir. Örneğin, sermayenin en az onda birini, halka açık şirketlerde yirmide birini oluşturan pay sahipleri, yönetim kurulundan, yazılı olarak gerektirici sebepleri ve gündemi belirterek, genel kurulu toplantıya çağırmasını veya genel kurul zaten toplanacak ise, karar bağlanmasını istedikleri konuları gündeme koymasını isteyebilirler (TTK m. 411).

2. TÜRK TİCARET KANUNU KAPSAMINDA MİRAS YOLUYLA İNTİKAL

Mirashukuku ile şirketler hukuku arasındaki etkileşim, özellikle sermaye şirketlerinde pay sahipliğinin ölüm sonrası durumuna ilişkin hukuki belirsizliklerin giderilmesi açısından önemlidir. Türk Ticaret Kanunu (TTK), anonim ve limited şirketlerde payın veya ortaklık



payının miras yoluyla intikaline dair hükümlerle, hem şirketin kurumsal istikrarını hem de mirasçıların haklarının korunmasını temin etmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda, gerek anonim gerek limited şirketlerde mirasın şirket ortaklığına etkisi, TTK'nın ilgili maddeleri ile Türk Medeni Kanunu hükümleri çerçevesinde değerlendirilmekte; intikalin şekli, sınırları ve şirket sözleşmelerine tanınan düzenleme serbestisi gibi hususlar, farklı hukukî sonuçlar doğurmaktadır.

Anonim şirketlerde pay sahipliği, esas itibarıyla sermaye katılımına dayalıdır ve ortaklar arasında şahsi ilişki aranmamaktadır. Bu nedenle, TTK'ya göre anonim şirket paylarının miras yoluyla devri kural olarak serbesttir. TTK m. 489 hükmü, hamiline yazılı pay senetlerinin devrini sadece zilyetliğin geçirilmesi ile mümkün kılar ve miras halinde da zilyetlik geçişiyle mülkiyet devri sağlanır. Dolayısıyla, miras bırakanın vefatıyla birlikte hamiline yazılı paylar, veraset ilamına/mirasçılık belgesine dayalı olarak doğrudan mirasçılara geçer.

Nama yazılı paylarda ise TTK m. 490 uyarınca devrin geçerli olması için ciro, devir sözleşmesi ve şirkete bildirim gerekir. Ancak miras yoluyla intikalde, şirketin bu devre onay vermesi gerekmez; çünkü miras intikali kural olarak irade dışı bir devirdir. Bu bağlamda anonim şirketin, nama yazılı payların mirasçıya geçişini sınırlama imkânı bulunmamaktadır. Şirket esas sözleşmesinde öngörülmüş olsa dahi, miras intikali engellenemez. Anonim şirketlerin açık yapısı gereği, mirasçının pay sahipliği kazanımı herhangi bir kurumsal onay prosedürüne tabi değildir (Tola, 2018).

Limited şirketler bakımından durum daha farklıdır. TTK m. 595'e göre, limited şirketlerde ortaklık payının miras yoluyla intikali, şirket sözleşmesinde aksine bir hüküm yoksa, genel (ortaklar) kurulunun onayına tabidir. Bu, limited şirketin kapalı yapısını korumaya yönelik bir düzenlemedir. Mirasçılar, payın doğrudan sahibi olmazlar; öncelikle şirket sözleşmesinde buna ilişkin hüküm bulunmalı ve genel (ortaklar) kurulu, devri onaylamalıdır. Genel (ortaklar) kurulunun devri reddetmesi hâlinde, mirasçıların ortak sıfatı kazanması mümkün değildir. Ancak bu durumda şirket, ret kararının ardından mirasçıya pay bedelini ödemek zorundadır (TTK m. 595/3).

Söz konusu hüküm, şirketin kurumsal bütünlüğünü koruma amacını taşısa da mirasçıların mülkiyet hakkı yönünden bazı sınırlandırmalar yaratmaktadır. Anayasa'nın mülkiyet hakkı ile ilgili hükümleri çerçevesinde bu tür sınırlamaların ölçülü ve hakkaniyete uygun olması gerekmektedir. Bu bağlamda, genel (ortaklar) kurulu red hakkını keyfî kullanamaz; aksi hâlde red kararına karşı yargı yoluna başvurulabilir.



TTK m. 595 hükmü ile getirilen sistemde, genel (ortaklar) kurulu, şirketin şahıs unsuru yönünden korunmasını amaçlar. Ancak bu yetki mutlak değildir. Öğretide ve yargı içtihatlarında, red kararlarının dürüstlük kuralına uygun olması gerektiği, keyfî veya ayrımcı sebeplerle red kararı verilemeyeceği ifade edilmektedir (Yargıtay 11. HD, E. 2019/2784, K. 2020/6910). Ayrıca şirket esas sözleşmesinde, mirasçının doğrudan ortak sıfatını kazanacağına ilişkin hüküm bulunuyorsa, genel (ortaklar) kurulunun onayına gerek olmaksızın mirasçının ortaklık hakkı doğar. Bu yönüyle, **esas sözleşme hükümleri belirleyici olmaktadır**. Ancak limited şirketlerde payın geçişi tescil tabii olduğundan onay niteliğinde olmasa da genel kurul kararının alınması sürecin yönetilmesi bakımından fayda sağlayıcıdır.

Mirasçılardan pay üzerindeki haklarını kazanabilmeleri için çeşitli idari ve hukuki işlemlerin tamamlanması gereklidir. Bunların başında **veraset ilamı/mirasçılık belgesi** alınması, **vergi dairesine veraset ve intikal vergisi beyanı**, **noter işlemleri**, **ticaret sicili başvurusu** ve **şirketin karar organlarının süreci işlemesi** yer alır. Özellikle limited şirketlerde tescil ve onay süreçleri tamamlanmadan ortaklık sıfatı kazanılamaz. Uygulamada bu süreç, mirasçılar açısından hem zaman hem de maliyet yükü doğurabilmektedir.

3. UYGULAMADA MİRAS YOLUYLA PAY İNTİKALİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR

Sermaye şirketlerinde pay sahipliğinin miras yoluyla intikali, Türk Ticaret Kanunu'nda genel çerçevesi belirlenmiş bir konu olmakla birlikte, uygulamada karşılaşılan hukuki ve pratik sorunlar, gerek şirketin kurumsal yapısı gerekse mirasçılardan bireysel hakları açısından önemli çekişmelere neden olmaktadır. Özellikle limited şirketlerdeki şahsilik ilkesi ve anonim şirketlerdeki pay türlerine göre farklı işleyiş biçimleri, bu sürecin yargı denetimine konu olmasına sıklıkla sebebiyet vermektedir. Aşağıda uygulamada sıklıkla karşılaşılan belli başlı sorun alanları ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

Limited şirketlerde miras yoluyla pay devrinin genel (ortaklar) kurulunun onayına bağlanması (TTK m. 595) nedeniyle, şirketin mevcut ortaklarının iradesi, mirasçılardan ortaklık hakkını doğrudan etkileyebilmektedir. Bu onay mekanizması, şirketin kapalı yapısını korumaya hizmet ederken; uygulamada genel (ortaklar) kurulu tarafından verilen red kararlarının **keyfî**, **yetersiz gerekçeli** veya **ayrımcı** nitelikte olması ciddi uyuşmazlıklara neden olmaktadır. Yargıtay, bu gibi durumlarda red kararlarının dürüstlük kuralı ve iyiniyet ilkeleri çerçevesinde yargısal denetime tabi tutulabileceğini



belirtmektedir (Yargıtay 11. HD, E. 2020/4981, K. 2021/7982). Red kararı verilmesine rağmen, şirketin mirasçıya pay bedelini ödememesi yahut makul süre içinde yeni bir ortak bulmaması, kötü niyetli bir engelleme olarak değerlendirilebilmekte ve iptal davasına konu olabilmektedir. Bu bağlamda, genel (ortaklar) kurulunun red yetkisi sınırsız değil; hukuki denetim altında olan, objektif ve makul gerekçelerle kullanılmak zorunda olan bir yetkidir (Edalı, 2018).

TTK, şirket sözleşmesine miras yoluyla geçişe ilişkin özel hükümler konulmasına izin vermekte, hatta bazı durumlarda bu geçişi tamamen engelleyen düzenlemelere olanak tanımaktadır (TTK m. 595/2). Ancak uygulamada, bu hükümlerin genel ifadeler içermesi veya güncel olmayan bir dille kaleme alınması, şirket ile mirasçılar arasında sözleşmenin yorumlanmasına dair uyuşmazlıklar doğurmaktadır. Özellikle “mirasçıların ortak olamayacağı” yönündeki katı hükümler, mirasçının ortaklık sıfatını değil yalnızca malvarlığı hakkını sınırlayabilir. Yargıtay, bu tür sözleşme hükümlerinin sınırlayıcı nitelikte olması hâlinde, mülkiyet hakkını tamamen bertaraf eden yorumlardan kaçınılması gerektiği görüşündedir. **Bu kapsamda, şirket sözleşmelerinin açık, detaylı ve güncel düzenlemeler içermesi önem arz etmektedir.**

Uygulamada en sık karşılaşılan durumlardan biri de, **aile şirketleri** olarak yapılandırılmış limited ya da anonim şirketlerde, kurucu neslin vefatından sonra doğan **halefiyet krizidir**. Ortaklık yapısının birden çok mirasçı arasında bölünmesi, özellikle yönetim yetkisinin parçalanmasına neden olmakta; bu da şirketin işleyişinde istikrar kaybına yol açmaktadır. Mirasçıların şirket işleyişi konusunda yeterli bilgiye sahip olmamaları, bazen şirketin işlevsiz hâle gelmesine neden olabilmektedir. Ayrıca şirket yönetimini devralmak isteyen mirasçılar ile pasif gelir beklentisinde olan diğer mirasçılar arasında çıkan çatışmalar, şirketin uzun vadeli stratejilerini ve yatırım planlarını sekteye uğratabilmektedir. Bu nedenle aile şirketlerinde mirasa hazırlık süreci çerçevesinde “**aile anayasası**” gibi önleyici araçların kullanılması, uygulamada önerilen önemli çözüm yollarından biridir (Gürkan, 2007).

Mirasçının ortaklık hakkını fiilen kullanabilmesi için sadece veraset ilamına/Mirasçılık belgesi sahip olması yeterli değildir. Özellikle limited şirketlerde; noter tasdikli devir sözleşmesi, ticaret siciline tescil, şirketin karar organlarında işlem yapılması gibi çok sayıda bürokratik adımın tamamlanması gerekmektedir. Ancak bu süreçlerde sıklıkla hukuki bilgi eksikliği, hatalı belge düzenlemeleri veya sicil müdürlüklerinin farklı uygulamaları nedeniyle ciddi gecikmeler ve ihtilaflar yaşanmaktadır. Örneğin, pay devrinin tamamlanmasına rağmen sicil tescilinin gecikmesi, mirasçının oy kullanma ve temettü alma gibi haklarını zamanında kullanamamasına sebep olmaktadır.



Miras yoluyla intikalde **Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu** (VİVK) çerçevesinde doğan vergi yükümlülükleri, özellikle anonim şirketlerde yüksek değerli payların intikalinde dikkat çekici maliyetlere yol açmaktadır. Mirasçıların şirketin güncel mali tablolarına erişimde zorluk yaşaması, payın gerçek değerinin tespitini zorlaştırmakta ve çoğu zaman eksik beyanlara ya da yüksek vergi risklerine neden olmaktadır. Ayrıca limited şirketlerde, pay devrinin tescili için öngörülen **ticaret sicili harçları/hizmet ücretleri** ve **noter masrafları**, mirasçıların süreci tamamlamasında ek bir mali yük oluşturmaktadır. Vergi idareleri ile yaşanan ihtilaflar, mirasın reddi gibi hukuki sonuçlara kadar uzanan gerilimli süreçler yaratabilmektedir.

4. UYGULAMA ÖRNEKLERİ VE ANALİZLERİ

Anonim Şirketlerde Red Kararı Üzerine Açılan Davalar

Anonim şirketlerde payların devri, Türk Ticaret Kanunu (TTK) uyarınca kural olarak serbesttir ve şirket yapısı gereği pay sahipleri arasında kişisel güven ilişkisi aranmamaktadır. Bu nedenle anonim şirketlerde, özellikle hamiline yazılı payların devri, zilyetliğin geçirilmesiyle; nama yazılı payların devri ise ciro, devir sözleşmesi ve şirkete bildirim ile mümkündür (TTK m. 489-490). Ancak uygulamada, özellikle nama yazılı payların devri söz konusu olduğunda, şirket yönetimi bazı durumlarda devri tanımama veya kayda almama yönünde tutumlar sergileyebilmekte ve bu durum yargı mercilerine taşınan önemli uyuşmazlıklara neden olabilmektedir.

Anonim şirketlerde esas sözleşme ile nama yazılı payların devrine ilişkin sınırlamalar getirilebilmekte, ancak bu sınırlamalar miras yoluyla devirleri kapsamayacak şekilde sınırlı olarak geçerlidir. Zira miras yoluyla intikal, iradi bir devir değil; kanundan kaynaklanan ve kendiliğinden gerçekleşen bir mülkiyet değişimidir. Bu bağlamda, mirasçının şirkete başvurusu üzerine payın kayıtlara geçirilmemesi veya ortaklık haklarının kullandırılmaması, hukuka aykırı bir red işlemi teşkil etmekte ve dava konusu olabilmektedir (Kirkit, 2022).

Örneğin, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2018 tarihli kararında, miras bırakanın vefatından sonra nama yazılı payın mirasçıya geçmesi üzerine mirasçı, şirkete başvurarak pay defterine kaydedilmesini talep etmiş; ancak şirket yönetimi, mirasçının şirkette yer almasının uygun olmayacağını ileri sürerek kaydı reddetmiştir. Davacı, TTK uyarınca devrin geçerli olduğunu, mirasın kazanılması ile birlikte pay sahipliği hakkının doğduğunu ileri sürerek dava açmıştır. Yargıtay, payın devrinin şirketin onayına tabi



olmadığını, mirasın kanunen doğrudan hüküm ifade ettiğini ve şirketin bu yönde bir ret hakkının bulunmadığını belirterek, davacının lehine karar vermiştir (Yargıtay 11. HD, E. 2017/3541, K. 2018/6765). Bu karar, mirasçılarının anonim şirkette pay devri konusunda karşılaştığı keyfî uygulamalara karşı önemli bir içtihat oluşturmuş; şirket yönetimlerinin, TTK hükümlerini bertaraf eden sözleşmesel ya da fiilî engellemelere başvurma eğilimlerinin yargısal denetime açık olduğunu göstermiştir.

Uygulamada bazı anonim şirketlerde, esas sözleşmeye “pay devri, yönetim kurulu onayına tabidir” şeklinde genel ifadeler konulmaktadır. Ancak Yargıtay, bu tür düzenlemelerin, TTK m. 490 uyarınca yalnızca **iradi devirler** için geçerli olabileceğini; miras, eşler arası mal rejimi veya icra yolu ile gerçekleşen **irade dışı devirler** bakımından geçersiz olduğunu belirtmiştir (Yargıtay 11. HD, E. 2015/9711, K. 2016/1412). Böylece şirket esas sözleşmesiyle getirilen sınırlandırmaların kapsamı daraltılmış ve mirasçının hakları yargı yoluyla güvence altına alınmıştır.

Bununla birlikte bazı şirketler, mirasçının ortaklık sıfatını kazanmasını fiilen geciktirmek için **pay defteri kaydının bekletilmesi** veya **temettü ödemelerinin askıya alınması** gibi dolaylı yöntemler kullanabilmektedir. Bu tür uygulamalar, TTK’nın 492 ve 493. maddelerinde düzenlenen bilgi alma ve kar payı alma haklarının ihlali anlamına gelmekte; bu durumda mirasçılar, hem ortaklık hakkının tespiti hem de maddi kayıpların telafisi için **tespit ve tazminat davaları** açabilmektedirler.

Limited Şirkette Tek Mirasçıya Devrin Onaylanması

Limited şirketler, anonim şirketlere kıyasla daha şahsi ve kapalı bir ortaklık yapısına sahiptir. Bu yapı, özellikle ortakların birbirleriyle kurduğu güven ilişkisi, yönetim yapısı ve karar alma süreçlerinde ortaya çıkan doğrudan etkilerle somutlaşır. Bu bağlamda, ortaklık payının üçüncü kişilere devri gibi miras yoluyla pay geçişi de daha katı kurallara bağlanmıştır. Türk Ticaret Kanunu’nun 595. maddesi, bu katılığın yasal temelini oluşturur. Ancak uygulamada, mirasçılarının tek kişi olması durumunda, yani ortaklık payının yalnızca **bir kişiye intikali** söz konusu olduğunda, şirketin bu intikali onaylaması ve süreci kabul etmesi yönünde hem hukuki hem fiilî bir eğilim gözlemlenmektedir.

TTK m. 595’e göre, limited şirketlerde bir ortağın payını devredebilmesi – kural olarak – şirket sözleşmesinde aksi öngörülmediği sürece **genel (ortaklar) kurulunun onayına bağlıdır**. Bu düzenleme, iradi pay devirleri için getirildiği kadar, **miras, evlilik rejimi veya cebri icra gibi irade dışı durumlar** için de geçerli kılınabilmektedir. Ancak Kanun’un lafzı, esas sözleşmeyle miras yoluyla geçişin serbest bırakılmasına da imkân tanır. Bu noktada, tek mirasçıya yapılan pay intikali özel bir yorum alanı doğurur.



Tek mirasçının varlığı hâlinde, ortaklık payı bölünmeden bir bütün olarak tek kişiye geçmekte, bu durum hem şirketin ortaklık yapısının korunmasını sağlamakta hem de yönetsel karar alma süreçlerinde dağınıklığı önlemektedir. Uygulamada, bu gibi durumlarda şirketin genel (ortaklar) kurulu çoğu zaman **devri onaylamakta**, hatta bazı durumlarda esas sözleşmelerine **tek mirasçıya geçişin doğrudan geçerli olacağına** dair hükümler eklemektedir. Bu eğilim, özellikle aile şirketlerinde kurumsal devamlılığı sağlamak amacıyla benimsenmektedir (Alkan, 2010). Bu noktada dikkat edilmesi gereken önemli bir ayrıntı, **tek mirasçının şirketin menfaatine aykırı bir pozisyonda bulunmaması** gerektiğidir. Örneğin, şirketin doğrudan rakibi olan bir başka işletmenin sahibi olan bir mirasçının ortaklık hakkını kazanması hâlinde, şirketin red hakkı kullanması dürüstlük kuralına aykırılık teşkil etmeyecek; aksine şirketin varlığını koruma çabası olarak değerlendirilecektir.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin bir kararında (E. 2016/9281, K. 2017/12854), mirasçı olan kişinin tek başına pay sahibi olması durumunda şirketin onay vermesi beklenirken, genel (ortaklar) kurulunun hiçbir gerekçe göstermeksizin devir talebini reddetmesi hâlinde, bu kararın **keyfi** olduğu ve iptal edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Mahkeme, şirketin şahsi yapısını koruma hakkını tanımakla birlikte, bunun mutlak ve sınırsız olmadığını; somut ve makul gerekçelere dayanması gerektiğini ifade etmiştir. Bu karar, uygulamada red kararlarının sırf “şirketin uygun görmemesi” şeklinde gerekçelendirilemeyeceğini, özellikle **tek mirasçı** söz konusuysa daha dikkatli ve objektif bir değerlendirme yapılması gerektiğini göstermektedir. Şirketin menfaati ile mirasçının mülkiyet hakkı arasında **ölçülü bir denge** kurulmalıdır.

Uygulamada tek mirasçılı pay devirlerinde en sık karşılaşılan sorun, **genel (ortaklar) kurulunun hiç toplanmaması** ya da karar almaktan kaçınmasıdır. Böyle bir durumda mirasçı, şirketten doğrudan onay kararı talep edememekte, genellikle mahkemeye başvurarak ortaklık hakkının tespiti ve sicil kayıtlarının düzeltilmesi yönünde talepte bulunmaktadır. Bu tür davalarda, mahkeme çoğu zaman **şirketin pasif tutumunu** hukuka aykırı bularak, devrin gerçekleştiğine hükmetmektedir. Ayrıca noter işlemlerinin tamamlanmış olması ve veraset ilamının/Mirasçılık belgesine ibrazı hâlinde, şirketin daha fazla engelleyici tutumda bulunması, **kötü niyetli davranış** olarak nitelendirilebilmekte; bu durumlarda hem **tespit**, hem de **tazminat davası** açılabilmektedir.

Aile Anayasası ve İş Yönetmeliklerle Sorunların Aşılması

Aile şirketleri, Türkiye’de özel sektörün önemli bir bölümünü oluşturan, ancak kurumsallaşma düzeyleri görece düşük olduğu için özellikle **nesiller arası geçiş** dönemlerinde büyük yapısal sorunlarla karşılaşabilen yapılardır. Miras yoluyla pay intikali



gibi zorunlu hukuki süreçler, aile içi dengeleri, şirketin karar alma mekanizmalarını ve yönetim istikrarını sarsabilmektedir. Bu durum, şirketin sürdürülebilirliğini tehdit edebilecek seviyelere ulaşmakta, bazı durumlarda şirketlerin parçalanması ya da faaliyetlerini sonlandırmasıyla sonuçlanmaktadır. Bu riskleri en aza indirmek ve aile içi ilişkileri şirketin kurumsal yapısıyla uyumlu hâle getirmek amacıyla, son yıllarda “**aile anayasası**” ve “**iç yönetmelikler**” gibi düzenleyici belgeler ön plana çıkmaktadır.

Aile anayasası, hukuken bağlayıcı olmaktan çok, **gönüllü katılıma ve karşılıklı taahhütlere dayanan bir mutabakat metni** niteliğindedir. Bu metin, aile üyeleri arasında ortak bir vizyon oluşturarak; mülkiyet, yönetim, çalışma, pay devirleri ve miras geçişi gibi konulara ilişkin temel ilkeleri düzenlemektedir (Gürkan, 2007).

Aile anayasası şirket sözleşmesi ve iç yönetmeliklerle entegre edildiğinde **normatif etkisi** olan bir belgeye dönüşebilmektedir.

Aile anayasalarında genellikle şu alanlar düzenlenir:

- Ortaklık yapısının korunması ve yeni kuşakların şirkete katılım kriterleri
- Yönetim kurullarında yer alacak aile üyelerine ilişkin yeterlilik şartları
- Miras geçişinde izlenecek kurallar (tek mirasçıya devrin teşviki, pay bölünmesinin engellenmesi vb.)
- Çekişme çözüm mekanizmaları (aile meclisi, danışma kurulu, arabuluculuk vb.)

Buyapı, özellikle **pay sahipliği ile şirket yönetiminin ayrıştırılmasını** sağlayarak, mirasçılar arasında çıkabilecek çatışmaları önceden bertaraf etme potansiyeline sahiptir.

Aile anayasası genellikle **genel ilkeler düzeyinde** kalırken, iç yönetmelikler bu ilkeleri şirket içi uygulama düzeyine indirger. İç yönetmelikler, şirketin esas sözleşmesine veya ortaklar kurulu kararlarına dayandırılarak hazırlanan ve özellikle pay devir süreci, mirasçının şirkete alınma kriterleri, bilgi alma hakları, kâr payı dağıtım ilkeleri gibi teknik hususları içeren belgeler bütünüdür (Güngör, 2008).

Örneğin, iç yönetmelikle şu hükümler getirilebilir:

- Mirasçının şirkete ortak olabilmesi için belirli eğitim düzeyine sahip olması,
- Şirket dışında çalışmama veya rekabet yasağı,
- Yalnızca tek mirasçının pay devrini kabul etme ilkesi,
- Diğer mirasçıların payını devralacak kişi üzerinde ön alım hakkı tanınması.



Bu gibi düzenlemeler, özellikle **şirketin idari etkinliğini ve karar alma hızını** korumak açısından büyük önem taşımaktadır.

Türkiye’de faaliyet gösteren büyük ölçekli bir aile şirketi olan “X Holding”de, kurucu neslin vefatından önce hazırlanan aile anayasasında, her hissedarın vefatı hâlinde sadece birinci derece mirasçıya ve mümkünse aile içinde eğitilmiş olan bireylere ortaklık devrinin yapılacağına dair açık bir hüküm konulmuştur. Buna uygun olarak, bir hissedarın ölümünden sonra diğer mirasçılar payın devrine rıza göstererek şirketin hissedarlık yapısını bozacak şekilde bölünmesini engellemişlerdir. Bu süreçte şirket, iç yönetmelik hükümlerine dayanarak noter ve ticaret sicili işlemlerini hızla tamamlamış ve hukuki ihtilafların doğmasını önlemiştir. Bu örnek, miras hukukunun getirdiği zorunlu paylaşım kurallarının, aile içi uzlaşma ve önceden hazırlanmış belgelerle **dengelenabilir** olduğunu göstermektedir. Aksi durumda, çoklu mirasçılar arasında şirketin yönetsel yapısının bozulması, karar alma süreçlerinin tıkanması ve şirketin işlevsiz hâle gelmesi olasılığı yüksektir.

Fiilî Ortaklık Sona Ermeden Pay Devri Engellenebilir mi?

Fiilî ortaklık, hukuken sona erme işlemleri henüz tamamlanmamış olmakla birlikte, ortaklığın işlevsel olarak sona erdiği, ortaklık ilişkilerinin fiilen yürütülmediği ve çoğu zaman taraflar arasında güven ilişkisinin zedelendiği hâlleri ifade eder. Bu durum, özellikle limited şirketlerde ortakların şirket faaliyetlerinden fiilen çekilmesi, karar alma süreçlerine katılmaması ya da yönetim organlarından istifa etmesiyle ortaya çıkar. Ancak fiilî ortaklık, hukuki ortaklık sıfatını ortadan kaldırmaz; zira Türk Ticaret Kanunu (TTK) bağlamında ortaklık hak ve yükümlülüklerinin sona ermesi için, ya pay devrinin usulüne uygun şekilde gerçekleştirilmesi ya da ortaklık sıfatının mahkeme kararıyla düşürülmesi gerekir. Bu çerçevede, ortaklığın fiilen sona ermiş olması, pay devrinin serbestçe engellenmesine hukuki gerekçe teşkil etmez; ancak belirli sınır ve koşullarda sınırlama aracı olarak kullanılabilir.

TTK m. 595’e göre, limited şirketlerde pay devri, noter onaylı yazılı sözleşme ve ticaret siciline tescil ile hüküm doğurur ve bu devrin genel (ortaklar) kurulu tarafından onaylanması zorunlu olabilir. Fiilî ortaklık hâllerinde, mevcut ortaklar, şirketin kişisel yapısını ve kurumsal bütünlüğünü korumak amacıyla bu devri reddetme yönünde irade gösterebilir. Ancak söz konusu red kararı, salt “fiilen ilişkimiz kalmadı” ya da “uzun süredir katılmıyor” gerekçelerine dayandırıldığında, yargı denetimi karşısında geçersiz kabul edilebilir. Yargıtay kararlarında da vurgulandığı üzere, bir pay devrinin engellenebilmesi için şirket menfaatine açıkça aykırılık, rekabet riski, mali yükümlülük doğurucu



durumlar gibi somut ve meşru gerekçelere dayanması gerekmektedir (Yargıtay 11. HD, E. 2017/4983, K. 2018/7805). Öte yandan, şirket esas sözleşmesinde devri sınırlandırıcı ya da genel (ortaklar) kurulunun onayına bağlayıcı hükümler mevcutsa, bu sınırlamalar, fiilî ortaklığın devamı hâlinde daha da hassasiyetle uygulanmak istenebilir. Ancak bu noktada, esas sözleşme hükümleri ile dürüstlük kuralı arasında denge kurulmalı; pay devri, ortaklıktan fiilen çekilmiş kişilerin şirkete zarar vermemesi amacıyla engellenmek istense bile, bu engel mülkiyet hakkını ihlal edici şekilde geniş yorumlanmamalıdır.

Noter Uygulamalarından Örnek Belgeler (Veraset İlamı, Tescil Yazısı, Pay Devri Belgesi)

Sermaye şirketlerinde miras yoluyla pay devri süreci yalnızca maddi hukuka ilişkin hükümlerle değil; aynı zamanda usul hukukunun uygulama araçları olan **belge düzenlemeleri, resmî onay işlemleri ve sicil bildirimleri** ile tamamlanmaktadır. Bu süreçte noterler, hem kamu güvencesi sağlayan hem de şirketle mirasçılar arasındaki işlemleri geçerli ve güvenilir hâle getiren başlıca kurumsal aktörlerdir. Özellikle **veraset ilamı/Mirasçılık belgesi, pay devri sözleşmesi ve ticaret sicili tesciline esas teşkil eden yazılar**, mirasçının ortaklık sıfatını kazanmasında belirleyici rol oynar. Bu belgelerin her biri, sürecin farklı aşamalarında devreye girerek pay devrinin **hukuken sonuç doğurmasını** temin eder.

Veraset ilamı/Mirasçılık belgesi, Türk Medeni Kanunu'nun 598. maddesi uyarınca, mirasçıların kimliğini ve miras paylarını belirlemek üzere düzenlenen **resmî bir belgedir**. Bu belge, noter veya sulh hukuk mahkemesi tarafından düzenlenebilir. 2012 tarihli 6100 sayılı HMK ile birlikte, noterler de veraset ilamı/mirasçılık belgesi düzenleme yetkisi kazanmış olup, uygulamada süreç büyük ölçüde noterler üzerinden yürütülmektedir. Şirketlere başvuruda bulunacak mirasçılar açısından veraset ilamı, mirasçılık sıfatının ispatı için temel dayanak belgedir. Ancak anonim ve limited şirketlerde, sadece veraset ilamına/mirasçılık belgesine dayanılarak ortaklık sıfatı doğmaz; mirasçıların bu belgeyi kullanarak gerekli **devralma işlemlerini tamamlamaları gerekir**. Şirket yönetimleri, genellikle pay defterine kayıt veya genel (ortaklar) kurulu kararını ancak bu belge sunulduktan sonra işler hâle getirir.

Pay devri belgesi, özellikle **limited şirketlerde** TTK m. 595 gereği devrin geçerliliği için zorunlu bir unsurdur. Bu belge, **noter onaylı yazılı bir sözleşme** şeklinde düzenlenmelidir. Miras yoluyla gerçekleşen devrin, şeklen bir satış işleminden farklılığı olsa da, uygulamada noterler çoğunlukla **“mirasçı sıfatıyla devir”** başlığı altında bir şablon kullanarak devri belgeler. Bu belgede mirasçı, veraset ilamına/Mirasçılık belgesine istinaden şirketteki



payı devraldığını beyan eder; şirket adına yetkili kişiler ise bu devri kabul ettiklerini imza altına alır. Belgenin noterlikte düzenlenmesi ve tescil için kullanılabilir şekilde hazırlanması, ileride doğabilecek geçersizlik iddialarının önüne geçmek bakımından kritik önemdedir. Ayrıca belgede devrin karşılıksız mı yoksa bir bedel karşılığında mı yapıldığı hususu da belirtilmeli; taraflar arasında muvazaa doğurabilecek boşluklara izin verilmemelidir.

Tescil yazısı, pay devri işlemlerinin ticaret siciline bildirilmesi için şirket tarafından hazırlanması gereken bir belgedir. Ticaret Sicili Yönetmeliği'ne göre, limited şirketlerde pay devrinin tamamlanması için genel (ortaklar) kurulu kararının alınması, noter onaylı pay devri sözleşmesinin bulunması gerekir.

Tescil talep yazısında, devrin hangi tarihte gerçekleştiği, hangi ortağa ait payın kim tarafından devralındığı ve devrin genel (ortaklar) kurulunca onaylanıp onaylanmadığı gibi bilgiler yer alır. Bu yazı şirket müdürü veya yetkili temsilci tarafından imzalanarak **ticaret sicili müdürlüğüne sunulur**. Tescil işleminin yapılmasıyla birlikte, ortaklık sıfatı ticari sicil nezdinde de resmiyet kazanır. Bu belge, özellikle kamu kurumları nezdinde mirasçının ortaklık statüsünü ispatlamasında dayanak teşkil eder.

Bu belgelerin temininde ve kullanılmasında uygulamada çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Bunlardan en önemlisi, mirasçılar arasında anlaşmazlık bulunması hâlinde noterlerin taraflardan yalnızca birinin beyanı ile işlem yapmaktan çekinmesidir. Bu nedenle pay devri belgesi düzenlenememekte; bu da sürecin yargıya taşınmasına neden olmaktadır. Ayrıca tescil talebinin zamanında sicile bildirilememesi, devrin üçüncü kişilere karşı hüküm doğurmasını engellemektedir. Bazı şirketler ise noter onaylı belge düzenlenmiş olmasına rağmen, pay devrini iç yazışmalarla süreci uzatmaktadır. Bu tür uygulamalar, özellikle **şirketin aile içi çatışmalarla yönetildiği durumlarda** daha sık görülmektedir.

Miras yoluyla payın geçişi ana sözleşmeye konulacak hükümle engellenebilir mi?

Miras hakkı, bir mülkiyet hakkıdır ve kural olarak sınırlandırılmaz. Ancak şirket ana sözleşmesine konulan bazı hükümler, ölüme bağlı tasarruf niteliğinde değerlendirilebilir.

Örneğin, Ortak A'nın, "X şirketindeki hisselerimin, ölümüm halinde diğer hissedarlara, hisseleri oranında devredilmesini istiyorum" şeklinde bir vasiyet düzenlemesi mümkündür. Bu tür bir düzenleme, ana sözleşmede yer alması halinde de ölüme bağlı tasarruf olarak kabul edilir. Ana sözleşmeyi gören ve şirkete ortak olan kişi, bu şartları bildiği varsayılır ve kabul etmiş sayılır.



Ancak bu durumda, saklı pay sahibi olan yasal mirasçılar, miras hakkına müdahale edildiği iddiasıyla tenkis davası açabilir. Tenkis davası neticesinde, saklı payın ihlal edildiği tespit edilirse, mirasçı saklı payının bedelini talep edebilir.

Dolayısıyla, şirket ana sözleşmesine hisselerin diğer ortaklara devrini öngören bir hüküm konulabilir. Bu hüküm, vasiyet gibi değerlendirilir. Saklı payın ihlali söz konusu olduğunda ise sadece bu kısım tenkise tabi tutulur. Yasal mirasçı, “Benim saklı payıma tecavüz edildi, hak ettiğim miras payını alamadım” diyerek dava açabilir ve saklı payına karşılık gelen bedeli talep edebilir.



DEĞERLENDİRME

Sermaye şirketlerinde payın miras yoluyla intikaline ilişkin hukuki düzenlemelerin uygulamadaki yansıması, esas itibarıyla yargı kararları ışığında şekillenmektedir. Türk Ticaret Kanunu'nun öngördüğü normatif yapı, özellikle limited ve anonim şirketlerde pay devrinde dair genel ilkeleri ortaya koymakla birlikte, bu ilkelerin somut vakalarda nasıl tecelli edeceği çoğu zaman yargı mercilerinin içtihatları doğrultusunda belirginleşmektedir. Bu bağlamda, yargı kararları yalnızca uyuşmazlıkların çözümünde değil, aynı zamanda mevzuat hükümlerinin yorumu ve uygulama pratiğinin standartlaşmasında belirleyici bir rol üstlenmektedir. Özellikle limited şirketlerde miras yoluyla pay devrine ilişkin TTK m. 595 hükmünün uygulamada yarattığı sorunların çözümünde Yargıtay içtihatları dikkat çekici bir etki yaratmıştır. Nitekim Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, genel (ortaklar) kurulunun red yetkisinin sınırsız olmadığını, bu yetkinin ancak somut ve makul gerekçelere dayalı olarak kullanılabileceğini vurgulamaktadır. Bu yaklaşım, genel (ortaklar) kurulunun red kararlarının hukuki denetime tabi olduğu ve dürüstlük kuralı ile sınırlandırıldığı anlayışını pekiştirmiştir. Bu tür kararlar, keyfilik şüphesi doğurduğunda iptal edilebilmekte ve mirasçının ortaklık hakkının tesisi mümkün hâle gelmektedir. Bununla birlikte, Yargıtay, anonim şirketlerde miras yoluyla pay devrine ilişkin herhangi bir sınırlama getirilemeyeceğini açıkça ifade etmektedir. Anonim şirketlerin açık yapısı gereği, nama yazılı payların dahi mirasçılara geçişi, irade dışı bir kazanım olarak değerlendirildiğinden, şirketin bu devre onay vermesi gerekmemektedir. Bu husus, anonim şirketlerde şirket yönetiminin keyfî müdahalelerde bulunmasını engelleyen önemli bir yargı denetimi unsurudur. Ayrıca, pay defterine kaydın geciktirilmesi veya temettü ödemelerinin engellenmesi gibi dolaylı yöntemlerle mirasçının haklarının sınırlandırılması da hukuka aykırı sayılmakta ve tazminat sorumluluğu doğurmaktadır.

Önemli bir içtihat da, limited şirketlerde tek mirasçının pay devri talepleri bakımından ortaya çıkmıştır. Yargıtay kararında, şirketin genel (ortaklar) kurulunun herhangi bir gerekçe göstermeksizin devir talebini reddetmesini, keyfilik olarak değerlendirerek, iptaline hükmetmiştir. Bu karar, tek mirasçıya yapılan pay intikalinde şirketin onay mekanizmasının daha esnek işlemesi gerektiğine işaret etmekte, mülkiyet hakkı ile şirket menfaati arasında adil bir denge kurulmasını gerektirmektedir. Dolayısıyla, şirketin kapalı yapısının korunması amacıyla getirilen sınırlamaların, tek mirasçı vakalarında mutlak biçimde uygulanamayacağı, hukuki ve sosyal gerçeklikler çerçevesinde esnetilebileceği anlaşılmaktadır. Ayrıca, fiilî ortaklık durumlarında pay devrinin engellenip engellenemeyeceği hususu da yargı denetimine konu olmuş; kararında, pay devrinin ancak şirket menfaatine açıkça aykırı durumlarda engellenebileceğini



belirtmiştir. Fiilî olarak ortaklıktan çekilmiş kişilerin pay devrine ilişkin taleplerinin reddi, yalnızca somut tehlike ve zararlara dayanıyorsa hukuka uygun kabul edilmektedir. Bu durum, şirketlerin hukuki güvenlik ve öngörülebilirlik ilkelerine uygun hareket etmesini zorunlu kılmakta; fiilî durumlara dayalı sınırlamaların sınırlarını çizmektedir.

Yargı kararlarının bir diğer dikkat çeken boyutu, esas sözleşme hükümlerinin yorumlanması üzerinedir. TTK m. 595/2 hükmü gereği, şirket sözleşmesinde miras yoluyla intikali tamamen engelleyici düzenlemelere izin verilse dahi, Yargıtay bu tür hükümleri mülkiyet hakkını tamamen ortadan kaldıracak şekilde yorumlamamaktadır. Özellikle “mirasçılar ortak olamaz” şeklindeki genel hükümler, yargı nezdinde dar yorumlanmakta ve mülkiyet hakkının özüne dokunmayan sınırlandırmalar olarak kabul edilmektedir. Bu yaklaşım, Anayasa’nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı ile **şirketin şahsi yapısını koruma amacı** arasında denge kuran bir içtihat doktrini yaratmıştır.

Her olayın mahiyetinin farklılık göstereceği husus gözetilerek, zamanla değişen ve gelişen yargı kararları ile hukuk normları dikkate alınarak her somut olay kendi özelinde yeniden değerlendirme yapılması ve mevzuat ve ilgili yargı kararlarının yeniden yapılan bu değerlendirme neticesinde sonuca ulaşılması önem arz etmektedir.



SONUÇ

Sermaye şirketlerinin paylarının miras yoluyla intikali, modern ticaret hukukunun hem medeni hukukla hem de şirket içi yönetim ilkeleriyle kesiştiği karmaşık ve çok katmanlı bir alandır. Özellikle Türk Ticaret Kanunu'nda anonim ve limited şirketler açısından farklı hükümlerle düzenlenmiş olan bu süreç, yalnızca mülkiyetin bir kuşaktan diğerine devrini değil, aynı zamanda şirketin kurumsal yapısının, karar alma mekanizmalarının ve sürdürülebilirliğinin de yeniden şekillenmesini beraberinde getirmektedir. Bu nedenle konu, salt teknik bir devir işlemi olarak değil; çok yönlü bir hukuki, yönetsel ve sosyolojik mesele olarak ele alınmalıdır.

Anonim şirketlerde payların miras yoluyla intikali, kural olarak serbesttir. Özellikle hamiline yazılı paylar açısından zilyetliğin geçmesiyle, nama yazılı paylarda ise ciro ve bildirimle birlikte, mirasçılar hiçbir kurumsal onaya ihtiyaç duymaksızın pay sahipliği sıfatını kazanırlar. Buna karşın limited şirketlerde ise TTK m. 595 uyarınca ortaklık payının mirasçılara geçişi genel (ortaklar) kurulunun onayına bağlanmış; bu yönüyle şahıs unsuru ağır basan bir yapı korunmak istenmiştir. Ancak bu düzenleme, uygulamada genel (ortaklar) kurullarının keyfî red kararları, yetersiz gerekçelerle yapılan itirazlar ve süreçlerin uzatılması gibi çeşitli problemleri beraberinde getirmiştir. Bu durum, özellikle tek mirasçının bulunduğu hâllerde dahi ortaklık hakkının tanınmasında hukuki belirsizliklere yol açmaktadır.

Uygulamada karşılaşılan sorunlar sadece şirket içi kararlarla sınırlı kalmamakta; aynı zamanda noter işlemleri, ticaret sicili başvuruları, vergi yükümlülükleri ve belge temini gibi çok sayıda usulî ve teknik adımı da kapsamaktadır. veraset ilamı/mirasçılık belgesi, pay devri sözleşmesi ve tescil yazısı gibi belgeler, devrin hukuken geçerlilik kazanması için zorunlu olmakta; bu belgelerin eksikliği veya hatalı düzenlenmesi hâlinde, şirketin pay sahipliği yapısı kayıt dışı ve ihtilafli bir hâle dönüşmektedir.

Bu noktada, özellikle aile şirketlerinde miras geçişinin yaratacağı yapısal riskleri önceden öngörmek ve bu geçişi yönetilebilir hâle getirmek amacıyla geliştirilen **aile anayasası** ve **iç yönetmelikler** önemli birer stratejik araç olarak öne çıkmaktadır. Aile anayasaları, pay devri süreçlerine ilişkin genel ilkeleri ve mirasçılık sınırlarını belirleyerek, ortaklık yapısının istikrarını sağlamayı amaçlamakta; iç yönetmelikler ise bu ilkeleri şirket içi uygulama prosedürlerine dönüştürmektedir. Bu belgelerin, şirket esas sözleşmesi ile uyumlu ve tescil edilebilir biçimde yapılandırılması, yargı denetimi karşısında geçerlilik kazanmaları açısından kritik önem arz etmektedir.



Özellikle “fiilî ortaklık sona ermeden yapılan pay devirlerinin engellenip engellenemeyeceği” sorusu, hem dürüstlük kuralı hem de mülkiyet hakkı bağlamında dikkatle değerlendirilmesi gereken bir başka problem alanı olarak dikkat çekmektedir. Fiilî olarak şirketten çekilmiş olan bir ortağın payını devretmek istemesi, şirketin yapısal bütünlüğü açısından bir risk olarak görülse de, bu tür girişimlerin engellenmesi yalnızca somut ve objektif gerekçelere dayalı olarak mümkün olmalıdır. Aksi hâlde, ticaret hukukunun temel ilkeleri olan öngörülebilirlik, işlem güvenliği ve hukuki istikrar zedelenmektedir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Alkan, A. (2010). *Sermaye Şirketleri (Anonim Ve Limited) İle Kooperatiflerde Çıkan Ve/ Veya Çıkarılan Ortaklarla Hesaplaşma Üzerine Bir İnceleme* (Master's Thesis, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Ay Kaplan, Ü. (2023). Alman Hukukuna Göre Anonim Şirketlerde Sanal Genel Kurul Ve Sanal Genel Kurulun Türk Hukukunda Uygulanabilirliği. *Banking & Commercial Law Journal/Banka Ve Ticaret Hukuk Dergisi*, 39(2).
- Edali, G. (2018). *Ortaklığın Giderilmesi Davası* (Master's Thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Güngör, G. (2008). *Limited Şirketlerde Ortakların Hak Ve Borçları* (Master's Thesis, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Gürkan, İ. (2007). *Aile Şirketlerinde Kurumsallaşma İle Aile Şirketlerinin Avantajlarına, Dezavantajlarına Ve Yaşanan Çatışmalara İlişkin Örnek Olay Çalışması* (Master's Thesis, Maltepe University (Turkey)).
- Kirkit, E. (2022). Anonim Şirketlerde Bağlı Nama Yazılı Pay Senetleri Üzerinde Rehin Hakkının Kurulması. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 71(4), 1481-1507.
- Pehlivanoğlu, M. C. (2023). Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Anonim Şirketlerde İşletmeye Endeksli Pay Oluşturulup Oluşturulamayacağı Sorunu. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 25(2), 765-804.
- Ticaret Sicili Yönetmeliği, 27.01.2013 tarihli ve 28541 sayılı Resmî Gazete.
- Tola, N. R. (2018). *Anonim Ortaklıkta Pay Ve Payın Devri* (Master's Thesis, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- TTK – Türk Ticaret Kanunu, 6102 sayılı Kanun. (13.01.2011 tarih ve 27846 sayılı Resmî Gazete).
- Türk Medeni Kanunu, 4721 sayılı Kanun. (08.12.2001 tarih ve 24607 sayılı Resmî Gazete).
- Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu, 7338 sayılı Kanun. (15.06.1959 tarih ve 10231 sayılı Resmî Gazete).
- Yargıtay 11. HD. (2014). E. 2013/8505, K. 2014/14355.



Yargıtay 11. HD. (2016). E. 2015/9711, K. 2016/1412.

Yargıtay 11. HD. (2017). E. 2016/9281, K. 2017/12854.

Yargıtay 11. HD. (2018). E. 2017/3541, K. 2018/6765.

Yargıtay 11. HD. (2020). E. 2019/2784, K. 2020/6910.

Yargıtay 11. HD. (2021). E. 2020/4981, K. 2021/7982.